

Міністерство освіти і науки України
Сумський державний педагогічний університет
імені А.С.Макаренка
Навчально-науковий інститут педагогіки і психології
Кафедра менеджменту освіти та педагогіки вищої школи

«ЗАТВЕРДЖУЮ»
Директор навчально-наукового
інституту педагогіки і психології
С.М. Кондратюк
«19» серпня 2019 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

КОРПОРАТИВНЕ УПРАВЛІННЯ

другий (магістерський) рівень
галузь знань 07 Управління та адміністрування
спеціальність 073 Менеджмент
освітня-програма/програми Менеджмент освіти
Мова навчання українська

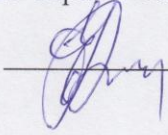
Погоджено науково-методичною комісією
НН інституту педагогіки і психології
«19» серпня 2019 р.
Голова Т.Б. Тарасова, кандидат
психологічних наук, доцент

СУМИ – 2019

Розробники: Пшенична Л.В., к.н. з держ.упр., професор

Робоча програма розглянута на засіданні кафедри менеджменту освіти та педагогіки вищої школи

Протокол № 1 від 29 серпня 2019 р.

Завідувач кафедри (Козлова О. Г.)

СумДПУ, 2019 р.

1. Опис навчальної дисципліни
«КОРПОРАТИВНЕ УПРАВЛІННЯ»

Найменування показників	Галузь знань, напрям підготовки	Характеристика навчальної дисципліни	
		Денна форма навчання	Заочна форма навчання
Кількість кредитів - 5	07 Управління та адміністрування	вибіркова	
Розділів – 2 Змістових розділів – 2 Індивідуальне науково-дослідне завдання - реферат Загальна кількість годин 90 / 8 конс. – денна ф. н. 90/6 конс. – заочна ф. н.	Спеціальність: – « <i>Менеджмент</i> »	Рік підготовки	
		Семестр	
		I	I
		Лекції	
		20	10
		Практичні, семінарські	
		28	12
Тижневих годин для денної форми навчання: - аудиторних – 2год. - самостійна робота – 4год.	Освітній ступінь: магістр	Самостійна робота	
		100	
		Консультації	
		2 пот. / 2 до іспиту	2 пот. / 2 до іспиту
		Вид контролю: залік	

1. Мета та завдання навчальної дисципліни

Корпорація є особливою формою організації підприємницької діяльності в основі якої є поєднання капіталів в акціонерній формі. Формування ринкових механізмів управління економікою, процеси приватизації привели до появи у нашій країні великої кількості акціонерних товариств. При цьому відчувається нестача кваліфікованих кадрів, здатних керувати як самим акціонерним товариством, так і поведінкою його акціонерів та зацікавлених сторін. Багато сучасних корпоративних структур не використовують у своїй діяльності науково обґрунтованої стратегії розвитку, що лишає їх довгострокових перспектив.

Вивчення основ та особливостей корпоративного управління дозволяє розуміти задачі усіх учасників цих відносин і будувати ефективні моделі управління цими відносинами.

Метою дисципліни є ознайомлення студентів із теоретичними основами корпоративного управління, інституційними та інформаційними інструментами забезпечення функціонування системи корпоративного управління на вітчизняних підприємствах.

Для досягнення мети поставлені такі основні **завдання**: застосування

- * теоретичних аспектів корпоративного управління в практичній діяльності;
- * використання основних елементів та принципів корпоративного контролю, механізм його здійснення в діяльності підприємств;
- * застосування методів оцінювання економічної ефективності корпоративного управління.

Об'єктом навчальної дисципліни є загальні закономірності, принципи формування, функціонування та розвитку системи корпоративного управління;

Предметом навчальної дисципліни є характеристики основних елементів організаційного та економічного механізмів управління корпораціями.

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен:

знати:

- світову історію розвитку корпоративних відносин, історію розвитку корпоративного сектору в Україні та їх вплив на формування сучасного національного корпоративного законодавства;
- знання характеристик основних світових моделей корпоративного управління, критичне осмислення їх ефективності у вітчизняних умовах;

- основи антимонопольної та податкової політики, депозитарної системи, руху акцій та фінансових посередників в корпоративному регулюванні;
 - теоретичні основи корпоративного управління;
 - принципи корпоративного управління;
 - моделі корпоративного управління в сучасних умовах;
 - основні елементи та принципи корпоративного контролю;
 - методологію розробки та реалізації емісійної та дивідендної політики в акціонерних товариствах; особливостей функціонування, визначення можливостей та загроз, що виникають на цьому ринку для корпоративного підприємства;
 - сучасного фондового ринку та критичне осмислення його проблематики
 - методи оцінювання економічної ефективності корпоративного управління;
- вміти:**
- застосовувати принципи корпоративного управління в сучасних умовах;
 - встановлювати особливості моделей корпоративного управління в сучасних умовах, міжнародний та вітчизняний досвід становлення;
 - застосовувати принципи та механізм функціонування найвищого рівня управління адміністративною структурою та навчальним закладом (загальні збори (конференція трудового колективу), рада директорів, наглядова рада;
 - визначати завдання, функції та повноваження органів управління корпоративного підприємства, узгоджуючи їх з метою корпоративного управління; розробляти (вдосконалювати);
 - планувати етапи створення корпоративного підприємства, готувати та організовувати проведення зборів засновників/учасників підприємства чи засідань колегіальних органів управління;
 - складати проекти статутів та внутрішніх положень корпоративних підприємств з урахуванням національного корпоративного законодавства; використовувати іноземний досвід корпоративного
 - встановлювати права та обов'язки членів колективу, здійснювати їх реалізацію, дотримання та захист;
 - виявляти основні елементи та принципи корпоративного контролю, реалізовувати механізм його здійснення, а також основні процеси ринку корпоративного контролю;
 - аналізувати зовнішнє середовище корпоративного підприємства;
 - здійснювати обґрунтування та реалізацію функцій, порядку

формування, роботи та відповідальності органів корпоративного управління;

- розробляти взаємоузгоджені емісійну та дивідендну політики; використовувати показники та структури фондового ринку при вирішенні завдань корпоративного управління;

- уникати та урегулювати корпоративні конфлікти;

- оцінювати економічну ефективність корпоративного менеджменту в установах та організаціях;

- застосовувати параметри системи стратегічного управління, визначення цілей, місії корпорації;

- складати основні елементи та механізм формування корпоративної культури в сучасних установах та організаціях.

У процесі викладання навчальної дисципліни основна увага приділяється оволодінню студентами професійними компетентностями.

3.РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ ЗА ДИСЦИПЛІНОЮ

У результаті вивчення курсу «Менеджмент організації» студенти повинні **знати та вміти:**

Знання: – світову історію розвитку корпоративних відносин, історію розвитку корпоративного сектору в Україні та їх вплив на формування сучасного національного корпоративного законодавства; – знання характеристик основних світових моделей корпоративного управління, критичне осмислення їх ефективності у вітчизняних умовах; основи антимонопольної та податкової політики, депозитарної системи, руху акцій та фінансових	ПРН 2	Ідентифікувати проблеми в організації та обґрунтовувати методи їх вирішення.
	ПРН 5	Планувати діяльність організації в стратегічному та тактичному розрізах.
	ПРН 7.	Організовувати та здійснювати ефективні комунікації всередині колективу, з представниками різних професійних груп та в міжнародному контексті.

посередників в корпоративному регулюванні; – теоретичні основи корпоративного управління; – принципи корпоративного управління; – моделі корпоративного управління в сучасних умовах; – основні елементи та принципи корпоративного контролю; – методологію розробки та реалізації емісійної та дивідендної політики в акціонерних товариствах; особливостей функціонування, визначення можливостей та загроз, що виникають на цьому ринку для корпоративного підприємства; – сучасного фондового ринку та критичне осмислення його проблематики – методи оцінювання економічної ефективності корпоративного управління.	ПРН 9.	Вміти спілкуватись в професійних і наукових колах державною та іноземною мовами;
Уміння: – застосовувати принципи корпоративного управління в сучасних умовах; – становлювати особливості моделей корпоративного управління в сучасних умовах, міжнародний та вітчизняний досвід становлення; – застосовувати принципи та механізм функціонування найвищого рівня управління	ПРН 10. ПРН 12. ПРН 13.	Демонструвати лідерські навички та вміння працювати у команді, взаємодіяти з людьми, впливати на їх поведінку для вирішення професійних задач. Вміти делегувати повноваження та керівництво організацією (підрозділом). Вміти планувати і здійснювати інформаційне, методичне, матеріальне, фінансове та кадрове

адміністративною структурою та навчальним закладом(загальні збори (конференція трудового колективу), рада директорів, наглядова рада; – визначати завдання, функції та повноваження органів управління корпоративного підприємства, узгоджуючи їх з метою корпоративного управління; розробляти (вдосконалювати); – планувати етапи створення корпоративного підприємства, готувати та організовувати проведення зборів засновників/учасників підприємства чи засідань колегіальних органів управління; – складати проекти статутів та внутрішніх положень корпоративних підприємств з урахуванням національного корпоративного законодавства; використовувати іноземний досвід корпоративного – встановлювати права та обов'язки членів колективу, здійснювати їх реалізацію, дотримання та захист; – виявляти основні елементи та принципи корпоративного контролю, реалізовувати механізм його здійснення, а також основні процеси ринку корпоративного		забезпечення організації (підрозділу).
---	--	---

контролю; – аналізувати зовнішнє середовище корпоративного підприємства; – здійснювати обґрунтування та реалізацію функцій, порядку формування, роботи та відповідальності органів корпоративного управління; – розробляти взаємоузгоджені емісійну та дивідендну політики; використовувати показники та структури фондового ринку при вирішенні завдань корпоративного управління; – уникати та урегулювати корпоративні конфлікти; – оцінювати економічну ефективність корпоративного менеджменту в установах та організаціях; – застосовувати параметри системи стратегічного управління, визначення цілей, місії корпорації; – скласти основні елементи та механізм формування корпоративної культури в сучасних установах та організаціях. – У процесі викладання навчальної дисципліни основна увага приділяється оволодінню студентами професійними компетентностями.		
--	--	--

	незначному загальному обсязі навчального матеріалу; відсутні сформовані уміння та навички; під час відповіді допускаються суттєві помилки. Практична підготовка: планує та виконує частину завдання за допомогою викладача.
E	Теоретична підготовка: студент не володіє навчальним матеріалом у загальному обсязі. Практична підготовка: виконує лише елементи завдання, потребує постійної допомоги викладача.
FX	Теоретична підготовка: студент володіє матеріалом на рівні окремих фрагментів, що становлять незначну частину навчального матеріалу. Практична підготовка: виконує лише елементи завдання, потребує постійної допомоги викладача.
F	Теоретична підготовка: студент володіє матеріалом на рівні елементарного розпізнання і відтворення окремих фактів, елементів, об'єктів

РОЗПОДІЛ БАЛІВ, ЯКІ ОТРИМАЮТЬ СТУДЕНТИ

Розділ 1 (поточне оцінювання)									ІНДЗ (реферат)	Загальна сума балів
Види занять	Практичні заняття						Самостійна робота 31год./ 42год.	Контрольна робота № 1		
	№1	№2	№3	№4	№5					
Кількість балів	-/4	4/6	4/-	4/6	4/-		22 балів	8балів	7 балів	59 балів
Розділ 2 (поточне оцінювання)										
Види занять	Практичні заняття						Самостійна робота 23год. / 36 год.	Контрольна робота № 2		
	№6	№7	№8	№9	№10					
Кількість балів	4/20	4/-	4/-	4/-	4/-	-/-	13 балів	8 балів		
Разом	42 бали / 42 бали						35 балів	16 балів	7 балів	100 балів

Ш

КА
ЛА

ОЦІНЮВАННЯ: НАЦІОНАЛЬНА ТА ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою
		для екзамену, заліку, курсового проекту (роботи), практики

90 – 100	A	відмінно
82 - 89	B	добре
74 - 81	C	
64 - 73	D	задовільно
60 - 63	E	
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання
1 - 34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

5.ЗАСОБИ ДІАГНОСТИКИ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ

Методи усного контролю (індивідуальне і фронтальне опитування); методи машинного контролю (тести), методи письмового контролю (контрольні роботи, твори, тести, анкетування, письмові заліки) тощо.

6. Програма навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1

Теоретичні та практичні аспекти формування та функціонування системи корпоративного управління

Тема 1. Історичні передумови виникнення корпорацій.

Суть і поняття корпоративного управління

1. Еволюція становлення корпоративної форми організації бізнесу та корпоративного сектору економіки України:

- Види та організаційні форми підприємств;
- Корпорація як організаційно-правова форма об'єднання підприємств.

2. Історико-правові аспекти виникнення корпорацій. Еволюція виникнення корпорацій як організаційно-правових форм ведення бізнесу.

- Визначення корпорацій.

3. Об'єкти та суб'єкти корпоративного управління.

- Підходи до визначення корпоративного управління: реляційний, фінансово-майновий, організаційно-правовий, нормативно-правовий. Місце корпоративного управління в загальній системі управління підприємством. Завдання корпоративного управління. Об'єкт та суб'єкт корпоративного управління.

- Структурні елементи корпоративного управління;
- Зовнішні та внутрішні елементи системи корпоративного управління;

4. Роль корпоративного управління у забезпеченні координації та контролю конфлікту інтересів зацікавлених осіб;

- Роль механізму корпоративного управління у діяльності компанії на фінансовому ринку;

5. Функції корпоративного управління.

- Організаційні форми корпоративних структур:

6. Передумови формування та функціонування різних організаційно-правових форм інтегрованих структур бізнесу;

- Фінансово-промислові групи. Холдинги та парахолдингові організації. Банківські об'єднання. Концерн. Асоціація. Консорціум. Акціонерні товариства. Господарські товариства. Міжнародні корпорації.

Тема 2. Сутність корпоративного управління

1. Сучасні концепції корпоративного управління:

- Основні задачі корпоративного управління;
- Основні характеристики корпоративного управління;
- Побудова агентської теорії;
- Структура корпорації як системи;
- Корпоративні відносини.

2. Типологія моделей корпоративного управління:

- Інсайдерський контроль підприємства;
- Аутсайдерська модель управління;
- Найбільш поширені моделі корпоративного управління;
- Коло обов'язків рад директорів;
- Моделі побудови структури вищої влади в акціонерних товариствах

України.

3. Структура системи стандартів корпоративного управління:

- Основні принципи корпоративного управління;
- Стратегічне планування — довгострокова перспектива розвитку акціонерного товариства.

4. Міжнародні стандарти корпоративного управління та національні Кодекси корпоративної поведінки.

Тема 3. Механізми корпоративного управління

Акціонерне товариство та різновиди корпоративних об'єднан як об'єкти корпоративного управління

1. Акціонерне товариство як об'єкт корпоративного управління. Основні характеристики інтеграційних процесів та принципи організації бізнесу:

- Публічні та приватні акціонерні товариства;
- Переваги та недоліки акціонерних товариств;

- Різниця між корпоративним бізнесом та індивідуальним.

2. Передумови, механізми формування та функціонування різнобічних видів інтегрованих корпоративних структур й організаційно-правових форм корпоративного управління:

- Понятійно-категоріальний апарат щодо інтегрованих корпоративних структур;
- Форми реорганізації корпоративних підприємств;
- Види інтеграції корпоративних структур;
- Форми інтеграції за ступенем концентрації;
- Переваги та недоліки інтегрованих корпоративних структур;
- Класифікація організаційних форм інтеграції підприємств та видів ІКС;
- Переваги та недоліки організаційних форм інтеграції;
- Етапи формування інтегрованих корпоративних структур.

Тема 4. Учасники корпоративних відносин та органи корпоративного управління

1. Порядок створення акціонерних товариств. Елементи зовнішнього і внутрішнього середовища АТ:

- Позитивні та негативні риси акціонерних товариств;
- Порядок створення акціонерних товариств;
- Зовнішнє середовище як сукупність суб'єктів, умов, інституційних структур та інших чинників, їх характеристика;
- Основні фактори макросередовища.

2. Ідентифікація основних груп зацікавлених осіб у діяльності АТ. Рушійні сили організаційного механізму:

- Конфлікт інтересів у акціонерному товаристві;
- Рейдерство як головна форма прояву корпоративних конфліктів ;
- Проблеми, пов'язані з захистом прав та законних інтересів міноритарних акціонерів;
- Організаційний механізм господарювання в акціонерному товаристві.

3. Загальні збори акціонерів: функції, повноваження, технологія підготовки та проведення:

- Загальні збори – вищий орган управління акціонерного товариства;
- Компетенції загальних зборів акціонерного товариства;
- Процедура повідомлення про проведення загальних зборів;
- Порядок прийняття рішень загальними зборами;
- Особливості проведення загальних зборів товариством, що складається з однієї особи.

4. Наглядова Рада та виконавчі органи управління:

- Наглядова рада як орган захисту прав акціонерів;
- Компетенції наглядової ради акціонерного товариства;
- Повноваження членів наглядової ради: голова наглядової ради, комітети наглядової ради, корпоративний секретар;
- Колегіальний та одноосібний виконавчий орган акціонерного товариства;
- Органи перевірки фінансово-господарської діяльності акціонерного товариства.

Тема 5. Зовнішня сфера корпоративного управління

1. Форми і функції державного регулювання в системі корпоративного управління:

- Органи загальної та спеціальної компетенції із забезпечення регулювання та контролю діяльності корпоративних підприємств;
- Форми державного регулювання корпоративних відносин.

2. Нормативно-правова база корпоративного управління в Україні:

- Права та обов'язки приватизованого підприємства, передбачені законодавством;
- Законодавство, що регулює підприємницьку діяльність товариства.

3. Інфраструктура корпоративного середовища. Учасники корпоративного управління:

- Інститути інфраструктури - зовнішні учасники корпоративних відносин;
- Емітент, як учасник корпоративного управління;

- Елементи інфраструктури фондового ринку.
- 4. Фонд державного майна України та його роль у формуванні та управлінні корпоративним сектором України.
- 5. Торгівці цінними паперами.
- 6. Національна депозитарна система України.
- 7. Роль Державної комісії з цінних паперів та фондового ринку у формуванні та регулюванні корпоративного середовища.
- 8. Державна політика на фондовому ринку: мета, завдання, принципи регулювання та контролю.

Змістовий модуль 2

Корпоративний капітал та стратегії управління корпоративним капіталом

Тема 6. Управління корпоративним капіталом

1. Поняття і структура корпоративного капіталу:
 - Об'єкти і суб'єкти фінансового менеджменту;
 - Основні напрямки фінансової діяльності компанії;
 - Стратегічний та тактичний фінансовий менеджмент;
 - Теорії структури капіталу: Теореми ММ;
 - Концепція Мертона Міллера про податки і борги;
 - Оптимальна структура капіталу.
2. Види цінних паперів: загальна характеристика та сфери застосування:
 - Цінні папери як об'єкти громадянських прав;
 - Цінні папери як економічна та юридична категорія;
 - Варанти, опціони, ф'ючерси як спеціальні (похідні) фондові інструменти ринку цінних паперів;
 - Цінні папери, які залежать від форми надання капіталу;
 - Цінні папери за складом реквізитів і характером обігу.
3. Види вартості акцій:
 - Завдання, які виконують акції;

- Приріст курсової вартості акцій;
- Методи оцінки вартості акцій;
- Номінальна вартість акцій та їх оцінка на базі ліквідаційної вартості;

4. Емісія цінних паперів акціонерного товариства:

- Класифікаційні ознаки емісій цінних паперів;
- Типи емісій цінних паперів.

Тема 7. Стратегічне управління корпораціями

1. Сутність стратегічного управління в корпораціях:

- Сутність стратегічного управління в корпораціях;
- Специфіка процесів стратегічного управління;
- Етапи, що визначають характер процесів стратегічного рівня.

2. Сутність, принципи і задачі корпоративної стратегії:

- Принципи стратегічного управління;
- Модель стратегічного управління;
- Формулювання цілей компанії — як процес деталізації її місії і філософії;
- Розробка стратегії корпорації;
- Варіанти стратегій компанії.

3. Управління державними корпоративними правами:

- Законодавча та нормативно-правова база з питань управління корпоративними правами;
- Порядок проведення корпоратизації державних підприємств.

Тема 8. Корпоративний контроль

1. Поняття та концептуальні засади корпоративного контролю:

- Корпоративний контроль — як специфічна форма контролю в корпораціях;
- Об'єкти та суб'єкти корпоративного контролю;
- Завдання внутрішнього та зовнішнього нагляду.

2. Форми та типологія корпоративного контролю:

- Внутрішній та зовнішній контроль в корпораціях;

- Риси аутсайдерської моделі та інсайдерської моделі корпоративного управління;

- Моделі корпоративного контролю;

- Форми корпоративного контролю.

3. Механізми контролю в системі корпоративного управління:

- Основні принципи розкриття інформації про корпорації;

- Поняття інформаційної безпеки корпорації.

Тема 9. Корпоративна культура

1. Поняття і сутність корпоративної культури:

- Генезис і розвиток корпоративної культури;

- Інноваційні основи розвитку суспільства та нові критерії праці, що породжують сучасні креативні корпорації і адекватну їм нову форму культури — корпоративну культуру;

- П'ять основних підходів історико-генетичного визначення поняття корпоративна культура.

2. Структура корпоративної культури:

- Рівні корпоративної культури;

- Зміст корпоративної культури;

- Характеристики корпоративної культури.

3. Типологія корпоративної культури:

- Узагальнені типи корпоративних культур;

- Порівняння кланової, адхократичної, ієрархічної та ринкової корпоративних культур.

4. Теоретичні підходи та методи оцінки корпоративної культури:

- 5 основних підходів до оцінки корпоративної культури на підприємстві:

- Методи оцінки корпоративної культури на підприємстві;

- Вивчення правил, традицій, церемоній і ритуалів, що склалися в організації;

- Основні напрями аналізу документів на підприємстві при оцінці корпоративної культури;

- Параметри для оцінки корпоративної культури;
- Інтегрована модель корпоративної культури Хофштеде-Шейна;
- Основні характеристики типів корпоративної культури за методикою К.Камерона і Р. Куїнна;
- Узагальнена систематизація підходів та методів оцінки корпоративної культури на підприємстві.

Тема 10. Оцінювання ефективності корпоративного управління

1. Фактори підвищення ефективності корпоративного управління:

- Показники оцінки ефективності корпоративного управління;
- Основні корпоративні права акціонерів в системі сучасного корпоративного управління;
- Особливості оцінки ефективності управління корпораціями. напрямки підвищення ефективності управління корпораціями;

2. Організаційна ефективність:

- Критерії ефективності організаційної діяльності;
- Ефективність інвестиційної діяльності;
- Оцінка ефективності портфелю цінних паперів;

3. Сутність рейтингових оцінок:

- Призначення та сфери застосування рейтингів корпоративного управління;
- Основні переваги і недоліки рейтингів корпоративного управління;
- Загальна характеристика методів визначення рейтингів корпоративного управління;
- Характеристика методик оцінювання корпоративного управління.

7. Структура навчальної дисципліни

Назва змістових модулів і тем	Кількість годин											
	Денна форма						Заочна форма					
	Усього -го	у тому числі					Усього	у тому числі				
		л	пр	кон до ісп	конс	с/ р		л	пр	кон до ісп	кон	с/р
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Змістовий розділ 1												
Теоретичні та практичні аспекти формування та функціонування системи корпоративного управління												
Тема 1. Історичні передумови виникнення корпорацій. Суть і поняття корпоративного управління	14	2	2			10	14	1	1			12
Тема 2. Сутність корпоративного управління	12	2	2			6	14	1	1			12
Тема 3. Механізми корпоративного управління Акціонерне товариство та різновиди корпоративних об'єднань як об'єкти корпоративного	20	2	4			10	15	1	2			12

управління												
Тема 4. Учасники корпоративних відносин та органи корпоративного управління	12	2	4			10	14	1	1			12
Тема 5. Зовнішня сфера корпоративного управління	16	2	2			10	14	1	1			12
Разом за змістовим розділом 1	74	10	14			46	71	5	6			60
Розділ 2												
Змістовий розділ 2. Корпоративний капітал та стратегії управління корпоративним капіталом												
Тема 6. Управління корпоративним капіталом	16	2	2			12	14	1	1			12
Тема 7. Стратегічне управління корпораціями	20	2	4			12	14	1	1			12

Тема 8. Корпоративний контроль	12	2	2			10	15	1	2			12
Тема 9. Корпоративна культура	14	2	4			10	16	1	1			14
Тема 10. Оцінювання ефективності корпоративного управління	14	2	2			10	16	1	1			14
Разом за змістовим розділом 2	76	10	14			52	75	5	6			64
Усього годин	150	20	28	2к	2к	100	150	10	12	2к	2к	124

Теми лекційних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1.	Тема 1 . Історичні передумови виникнення корпорацій. Суть і поняття корпоративного управління	2 / 1
2.	Тема 2. Сутність корпоративного управління	2 / 1
3.	Тема 3. Механізми корпоративного управління Акціонерне товариство та різновиди корпоративних об'єднань як об'єкти корпоративного управління	2 / 1
4.	Тема 4. Учасники корпоративних відносин та органи корпоративного управління	2/ 1
5.	Тема 5. Зовнішня сфера корпоративного управління	2 / 1

6.	Тема 6. Управління корпоративним капіталом	2 / 1
7.	Тема 7. Стратегічне управління корпораціями	2/ 1
8.	Тема 8. Корпоративний контроль	2 / 1
9.	Тема 9. Корпоративна культура	2 / 1
10.	Тема 10. Оцінювання ефективності корпоративного управління	2 / 1
Разом:		20 / 10

7. Теми практичних (семінарських) занять

Практичне заняття – форма навчального заняття, за якої викладач організовує детальний розгляд окремих теоретичних положень навчальної дисципліни і формує вміння та навички їх практичного застосування шляхом індивідуального виконання студентом сформульованих завдань. Проведення таких занять ґрунтується на попередньо підготовленому методичному матеріалі – тестах для виявлення ступеня оволодіння необхідними теоретичними положеннями, наборі завдань різного рівня складності для розв'язування їх на занятті. Воно включає проведення попереднього контролю знань, вмінь і навичок студентів, постановку загальної проблеми викладачем та її обговорення за участю студентів, розв'язування завдань із їх обговоренням, розв'язування контрольних завдань, їх перевірку, оцінювання.

Семінарське заняття – форма навчального заняття, за якої викладач організовує дискусію навколо попередньо визначених тем, до яких студенти готують тези виступів. На кожному семінарському занятті викладач оцінює підготовлені студентами доповіді та презентації з окреслених питань, їх виступи, активність у дискусії, вміння формулювати і відстоювати свою позицію тощо. Підсумкові бали за кожне семінарське заняття виставляються у

відповідний журнал. Отримані студентом бали за окремі семінарські заняття враховуються в процесі накопичення підсумкових балів з даної навчальної дисципліни.

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1.	Тема 1. Історичні передумови виникнення корпорацій. Суть і поняття корпоративного управління	2/ 1
2	Тема 2. Сутність корпоративного управління	2 / 1
3.	Тема 3. Механізми корпоративного управління Акціонерне товариство та різновиди корпоративних об'єднань як об'єкти корпоративного управління	4 / 2
4.	Тема 4. Учасники корпоративних відносин та органи корпоративного управління	4 / 1
5.	Тема 5. Зовнішня сфера корпоративного управління	2 / 1
6.	Тема 6. Управління корпоративним капіталом	2 / 1
7.	Тема 7. Стратегічне управління корпораціями	2 / 1
8.	Тема 8. Корпоративний контроль	2 / 2
9.	Тема 9. Корпоративна культура	2 / 1
10.	Тема 10. Оцінювання ефективності корпоративного управління	2 / 1
Разом:		28/ 12

**Розподіл балів, які отримують студенти
за практичну роботу**

	Розділ 1 (поточне оцінювання)					
Види занять	Практичні заняття					Всього за практичну роботу
	№1	№ 2	№ 3	№ 4	№5	
Кількість балів	4 / 4	4 / 4	6 / 6	4 / 6	4 / 4	22 / 22
	Розділ 2 (поточне оцінювання)					
Види занять	Практичні заняття					Всього за практичну роботу
	№ 6	№ 7	№ 8	№ 9	№ 10	
Кількість балів	4 / 4	4 / 4	4 / 4	4 / 4	4 / 4	20 / 20
Разом						42бали / 42бали

Самостійна робота

Самостійна робота студента (СРС) – це форма організації навчального процесу, за якої заплановані завдання виконуються студентом самостійно під методичним керівництвом викладача.

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1.	Тема 1 . Історичні передумови виникнення корпорацій. Суть і поняття корпоративного управління	10/12
2.	Тема 2. Сутність корпоративного управління	6/12
3.	Тема 3. Механізми корпоративного управління Акціонерне товариство та різновиди корпоративних об'єднань як об'єкти корпоративного управління	10 / 12
4.	Тема 4. Учасники корпоративних відносин та органи корпоративного управління	10/ 12
5.	Тема 5. Зовнішня сфера корпоративного управління	10 / 12
6.	Тема 6. Управління корпоративним капіталом	12 / 12
7.	Тема 7. Стратегічне управління корпораціями	12 / 12

8.	Тема 8. Корпоративний контроль	10 / 12
9.	Тема 9. Корпоративна культура	10 / -14
10.	Тема 10. Оцінювання ефективності корпоративного управління	10 / -14
Разом:		100 / 122

Розподіл балів, які отримують студенти за самостійну роботу

Розділ І										ІНДЗ-реферат	Заг. сума балів
Види занять	Самостійна робота							Самостійна робота (27год./42год.)	Контрольна робота № 1		
	№1	№2	№3	№4	№5						
Кількість балів	4/3	4/3	6/3	4/4	4/3			22/22	8/8	7/7	376. / 376.
Розділ 2											
Види занять	Самостійна робота							Самостійна робота (27год./36год.)	Контрольна робота № 2	ІНДЗ-реферат	Заг. сума балів
	№6	№7	№8	№9	№10						
Кількість балів	3/2	3/3	2/2	3/2	2/2			13/13	8/8	-	216. / 216.
Разом								356бал. / 356бал.	166бал. / 166бал.	76бал. / 76бал.	586бал. / 586бал.

9. Індивідуальне науково-дослідне завдання - реферат

Індивідуальне науково-дослідне завдання - реферат (далі - ІНДЗ) є формою самостійної роботи студента, метою якої є поглиблення та засвоєння знань з дисципліни "Корпоративне управління". Індивідуальне навчально-дослідне завдання студентів полягає у розумінні теоретично-понятійного апарату

дисципліни "Корпоративне управління"; у дослідженні питань пов'язаних із прийняттям рішень щодо управління корпораціями всіх типів і форм власності, стратегічних напрямків і першочергових завдань, механізмів, технологій та критеріїв прийняття управлінських рішень з питань управління акціонерними товариствами, фінансово – економічною діяльністю та цінними паперами; розширення та поглиблення знань слухачів з теорії управління корпораціями в сучасних умовах; концентрація уваги на вимогах до керівника корпорації, його правах, обов'язках, відповідальності, надання йому повноважень і гарантій та оформляється як науковий реферат.

Тему ІНДЗ студент визначає з переліку запропонованих тем. В окремих випадках студент може самостійно запропонувати та розробити тему ІНДЗ, попередньо обговоривши її з викладачем. ІНДЗ передбачає наявність наступних елементів наукового дослідження: практичної значущості, комплексного системного підходу до вирішення завдань дослідження, теоретичного використання передової сучасної методології та елементів творчості.

Структура і зміст теми ІНДЗ визначаються програмою курсу, що зумовлює таку послідовність: вибір теми; розробка плану; ознайомлення з рекомендованою літературою; написання та оформлення роботи.

При написанні та оформленні ІНДЗ варто керуватися такими вимогами:

- обґрунтування вибраної теми;
- опрацювання відповідної літератури;
- наявність авторського розділу;
- наявність списку використаної літератури.

ІНДЗ студент виконує у вигляді реферату. Цитати та статистичні матеріали слід обов'язково супроводжувати посиланнями на джерела інформації, які мають бути відображені у списку використаної літератури. Посилання на інформаційні джерела необхідно подавати у тексті контрольної роботи у квадратних дужках, наприклад [17, с. 24], 17 – це порядковий номер джерела у списку літератури, а 24 – сторінка із вказаного джерела.

Реферат має складатися із вступу (актуальність теми, предмет, об'єкт, мета,

завдання), основної частини (визначення проблеми та послідовне її розкриття), висновків та списку використаної літератури. Загальний обсяг роботи – до 25 машинописних сторінок формату А4, 14 шрифтом з інтервалом 1,5; з полями (верхнє/нижнє – 2 см, ліве – 3 см, праве – 1,5см.).

Слід мати на увазі, що головною вимогою написання ІНДЗ є розкриття суті питань, а не кількість сторінок. У кінці роботи студент ставить підпис та дату закінчення виконання.

Приблизна тематика наукових рефератів з навчальної дисципліни «Корпоративне управління»

1. Історичні передумови виникнення корпорацій.
2. Еволюція корпорацій як організаційно-правових форм ведення бізнесу.
3. Місце корпорацій в сучасній економіці.
4. Особливості створення корпорацій в Україні.
5. Органи управління акціонерними товариствами в Україні.
6. Міжнародні стандарти корпоративного управління.
7. Підхід Міжнародної мережі корпоративного управління до Принципів ОЕСР.
8. Глобальні принципи корпоративного управління.
9. Кодекс корпоративного управління.
10. Стандарти корпоративного управління.
11. Моделі корпоративного управління.
12. Організаційна структура корпорації.
13. Інформація в організації корпоративного управління.
14. Прийняття управлінських рішень в корпораціях.
15. Розподіл функцій управління корпораціями.
16. Стратегічне планування діяльності корпорацій.
17. Планування та реалізація стратегії.
18. Власність акціонерних товариств та управління нею.
19. Характеристики найбільш розповсюджених організаційно-правових форм корпоративних об'єднань.

20. Міжнародні корпоративні об'єднання, Транснаціональні корпорації.
21. Управління корпоративним нерухомим майном.
22. Управління частками в статутному капіталі і пакетами акцій.
23. Управління нематеріальними активами корпорацій.
24. Особливості формування капіталу корпорації, що створюється.
25. Управління формуванням капіталу діючої корпорації.
26. Управління фінансами та грошовими потоками корпорації.
27. Корпоративні конфлікти та управління ними.
28. Шляхи підвищення ефективності корпоративного управління.
29. Корпоративна культура.
30. Порівняння кланової, адхократичної, ієрархічної та ринкової корпоративних культур.
31. Методи оцінки корпоративної культури на підприємстві.
32. Вивчення правил, традицій, церемоній і ритуалів, що склалися в організації.
33. Основні напрями аналізу документів на підприємстві при оцінці корпоративної культури.
34. Інтегрована модель корпоративної культури Хофштеде-Шейна.
35. Основні характеристики типів корпоративної культури за методикою К.Камерона і Р. Куїнна.
36. Узагальнена систематизація підходів та методів оцінки корпоративної культури на підприємстві.

Методи навчання

Пояснювально-ілюстративний, репродуктивний, проблемного виконання, частково-пошуковий (евристичний), дослідницький, інформаційно-повідомляючий, метод викладання і виконавчий метод учіння, інструктивно-практичний, пояснювально-спонукальний, спонукальний метод навчання і пошуковий метод учіння, пояснювальний метод виконання і репродуктивний метод учіння, метод викладання і продуктивно-практичний метод учіння, метод викладання і частково-пошуковий метод учіння.

Методи контролю

1. Методи усного контролю:

- індивідуальне опитування;
- виступ з обґрунтуванням теми, що вивчається;
- дискусія за наслідками відповідей на поставлені завдання;
- фронтальне опитування.

2. Методи письмового контролю:

- тести;
- творчі роботи (ІНДЗ- реферат);
- контрольна робота.

Перелік питань для підсумкового контролю є навчальної дисципліни «Корпоративне управління»

1. Необхідність випуску цінних паперів.
2. Корпоративні права в системі управління: основні економічні риси.
3. Обмеження діяльності фінансових посередників.
4. Суб'єкти корпоративного управління.
5. Роль фондової біржі та систем позабіржової торгівлі в регулюванні руху акцій.
6. Програми антикризових заходів.
7. Об'єкти корпоративного управління в Україні.
8. Форми корпоративного капіталу.
9. Особливості реалізації акціонерами управлінських функцій.
10. Зовнішня сфера корпоративного управління.
11. Управління створенням акціонерних товариств.
12. Виконавчі органи в акціонерних товариствах.
13. Елементи внутрішньої сфери корпоративного управління.
14. Роль і функції Комісії з цінних паперів та фондовому ринку.
15. Інтелектуальна власність в корпорації.
16. Особливості державного корпоративного сектору.
17. Засновники, учасники, акціонери як суб'єкти корпоративного управління.

18. Особливості електронного обігу цінних паперів.
19. Основні риси сучасного корпоративного управління.
20. Держава як суб'єкт власності в акціонерному капіталі.
21. Ознайомлення з інформацією в корпорації. Комерційна таємниця.
22. Економічна роль господарських товариств.
23. Суть корпоративних цінних паперів в Україні.
24. Основні фактори впливу на систему управління в акціонерних товариствах.
25. Суть і особливості виникнення господарських товариств.
26. Форми державного регулювання ринку цінних паперів.
27. Організаційні засади проведення загальних зборів.
28. Основні види господарських товариств в Україні.
29. Органи державного регулювання корпоративного сектору і їх основні функції.
30. Заохочення та відповідальність менеджерів у корпораціях.
31. Порядок створення господарських товариств.
32. Акції, їх види та особливості обігу.
33. Необхідність антикризового управління в корпорації.
34. Некорпоративні господарські товариства.
35. Депозитарії та зберігання цінних паперів.
36. Роль і функції спостережних рад.
37. Основні економічні риси господарських товариств корпоративного типу.
38. Економічна роль фінансового посередництва.
39. Визначення кризового стану підприємства.
40. Особливості виникнення акціонерних товариств.
41. Антимонопольне регулювання в корпоративному секторі.
42. Методологія створення внутрішньокорпоративної системи управління.
43. Специфічні риси відкритих та закритих акціонерних товариств.
44. Суб'єкти управління державними корпоративними правами.
45. Організаційно-функціональна структура управління акціонерним товариством у період між загальними зборами.
46. Особливості формування акціонерного сектору в Україні.

47. Вплив відносин власності на контроль і повноваження учасників корпорацій.
48. Основи управління цінними паперами на первинних і вторинних ринках.
49. Поняття корпоративної власності.
50. Структура управління акціонерним товариством.
51. Ведення реєстрів власників іменних акцій.
52. Економічна роль статутного фонду.
53. Основні напрями державного регулювання акціонерного капіталу.
54. Регулювання основних організаційно-економічних відносин учасників в корпорації.
55. Способи формування капіталу акціонерного товариства.
56. Регуляторна база функціонування державного корпоративного сектору.
57. Договірна робота в корпорації.
58. Обіг корпоративних цінних паперів як об'єкт управління.
59. Структура депозитарної системи в Україні.
60. Реструктуризація в системі антикризового управління.
61. Організаційно-правова база функціонування корпорацій.
62. Уповноважені особи в структурі управління державними корпоративними правами.
63. Особливості організаційної структури управління в товариствах з обмеженою відповідальністю.
64. Особливості переходу власності на корпоративні права.
65. Види депозитарної діяльності і її суб'єкти.
66. Управління працею в корпорації.
67. Суть загального управління обігом акцій.
68. Стан фінансового посередництва в корпоративному секторі України.
69. Внутрішньокорпоративні документи для проведення зборів.
70. Організація розміщення акцій.
71. Види фінансового посередництва.
72. Утворення фондів акціонерного товариства. Дивіденди: особливості нарахування і виплат.

73. Організаційні засади функціонування фондової біржі.
74. Ревізійні органи в корпораціях і їх функції.
75. Основні заходи з антикризового управління.
76. Суть фінансового посередництва і його функції.
77. Компетенція загальних зборів акціонерів.
78. Банкрутство і санація корпорацій.
79. Основні організаційні форми фінансового посередництва.
80. Роль загальних зборів в управлінні корпорацією.
81. Регулювання господарсько-організаційних структур корпорації.
82. Позабіржова фондова торговельна мережа.
83. Регулювання доходів у корпорації.
84. Основні поняття антикризового управління.
85. Транснаціональні корпорації: суть, місце і роль у сучасній економіці.
86. Стан корпоративного сектору і його роль в економіці розвинутих країн світу.
87. Вплив акціонерного капіталу на соціально-економічний розвиток на національному та регіональному рівні.
88. Корпоративний сектор США.
89. Корпоративний сектор ФРН.
90. Корпоративний сектор Великої Британії.
91. Корпоративний сектор Японії.
92. Корпоративний сектор Південної Кореї.
93. Корпоративний сектор у країнах з перехідною економікою.
94. Функції корпоративного управління.
95. Історія розвитку корпоративного управління.
96. “Американська” модель корпоративного управління.
97. “Німецька” модель корпоративного управління.
98. “Японська” модель корпоративного управління.
99. Моделі корпоративного управління в країнах з трансформаційною економікою.
100. Сучасні вимоги до норм корпоративного управління на рівні ОБСЄ

101. Податкова політика в корпоративній сфері.
102. Зарубіжний досвід організації депозитарної системи.
103. Суть корпоративної культури.
104. Основні складові корпоративної культури.
105. Дочірні та залежні підприємства в АТ.
106. Реорганізація та ліквідація АТ.

8. Література

1. *Господарський кодекс України* від 16 січня 2003 р. № 436-ІУ. — Ст. 80—82.
2. *Цивільний кодекс України* від 16 січня 2003 № 435-ІУ. — Кн. 1. — Розд. II.; підрозд. 2; гл. 8; парагр. 1.
3. *Закон України “Про власність”* від 7 лютого 1991 р. № 697-ХІІ.
4. *Закон України “Про підприємництво”* від 7 лютого 1991 р. № 698-ХІІ.
5. *Закон України “Про підприємства в Україні”* від 27 березня 1991 р. № 887-ХІІ.
6. *Закон України “Про цінні папери та фондову біржу”* від 18 червня 1991 р. № 1201-ХІІ.
7. *Закон України “Про інвестиційну діяльність”* від 18 вересня 1991р. № 1560-ХІІ.
8. *Закон України “Про господарські товариства”* від 19 вересня 1991 р. № 1576-ХІІ.
9. *Закон України “Про державне регулювання ринку цінних паперів в Україні”* від 30 жовтня 1996 р. № 448/96-ВР.
10. *Закон України “Про внесення змін до Закону України “Про оподаткування прибутку підприємств”* від 18 листопада 1997 р. № 639/97.
11. *Закон України “Про Національну депозитарну систему та особливості електронного обігу цінних паперів в Україні”* від 10 грудня 1997 р. №710/97-ВР.
12. *Указ Президента України “Про корпоратизацію підприємств”* від 15 червня 1993 р. № 210/93.
13. *Указ Президента України “Про інвестиційні фонди та інвестиційні компанії”* від 19 лютого 1994 р. № 55/94.

14. Указ Президента України “Про холдингові компанії, що створюються в процесі корпоратизації та приватизації” від 11 травня 1994 р. №224/94.
15. Декрет Кабінету Міністрів України “Про довірчі товариства” від 17 березня 1993 р. №° 23-93.
16. Акціонерні товариства. Організація та діяльність. — К.: Фонд держ. майна України, 1997. — 344 с.
17. Аналітична довідка про хід приватизації у січні — вересні 1997 р. // Державний інформаційний бюлетень про приватизацію. — 1998. — №12. — С. 6—7.
18. Білик М.Д. Управління фінансами державних підприємств. — К.: Т-во “Знання”, КОО, 1999. — 312 с.
19. Васильев Ю.П. Управление развитием производства. (Опыт США). — М.: Экономика, 1989. — 239 с.
20. Вінник О. Господарські товариства і виробничі кооперативи. Правове становище. — К.: Т-во “Знання”, КОО, 1998. — 309 с.
21. Горбатенко В. Акціонерні товариства: життя за новими правилами // Круглий стіл. — 2003. — № 4(7). — С. 11—14.
22. Девіс С.М. Боротьба за вдосконалення всесвітнього корпоративного управління // Екон. реформи сьогодні. — 1999. — № 25. — С. 6—11.
23. Демб А., Нойбауер Ф.-Ф. Корпоративне управління. — К.: Основи, 1997. — 302 с.
24. Дем’яненко П.В. Вдосконалення управління акціонерними товариствами // Вісн. Київ. нац. ун-ту ім. Тараса Шевченка. — Вип. 41. — К., 2000. — С. 44—47.
25. Дем’яненко П.В. Роль акціонерної форми господарювання в розвитку ринкових відносин // Теорії мікро- та макроекономіки. — Вип. 3. — 2000. — С. 74—79.
26. Дьюбіел С. Корпоративне управління: вдосконалення методів організації роботи корпорацій // Екон. реформи сьогодні. — 1999. — №25. — С. 12—18.
27. Економічна енциклопедія. — Т. I. — К., 2000. — С. 33—36.

28. *Євтушевський В.А.* Основи корпоративного управління: Навч. посіб. — К.: Знання-Прес, 2002. — 317 с.
29. *Євтушевський В.А.* Навчально-методичний комплекс зі спецкурсу “Корпоративне управління”. — К.: РВВ ІМФ, 2002. — 34 с.
30. *Задихайло Д.В., Кібенко О.Р., Назарова Г.В.* Корпоративне управління: Навч. посіб. — Х.: Еспада, 2003. — 688 с.
31. *Камінський А.Б., Кияк А.Т., Шепелява О.П.* Оптимізація інвестиційного портфеля на вторинному ринку акцій України. — К.: Рант, 2000, — 48 с.
32. *Канага В.С.* Корпорації повинні діяти етично // Екон. реформи сьогодні. — 1999. — № 25. — С. 2—5.
33. *Карлофф Б.* Деловая стратегия (концепция, содержание, символы). — М.: Экономика, 1991. — 239 с.
34. *Карташов А.Г.* Как заработать деньги. — М.: Культ-информ- пресс, 1991. — 96 с.
35. *Коваль А.Ф.* Органы управления акционерного общества: регламенты деятельности // Вести, фондового рынка. — К., 1999. — 64 с.
36. *Козаченко Г.В., Воронкова А.Е.* Корпоративне управління: Підручник. — К.: Лібра, 2004. — 368 с.
37. *Кулагин М.И.* Предпринимательство и право: опыт Запада. — М.: Дело, 1992. — 144 с.
38. *Лессер Б., Бондарчук І., Борисенко З. та ін.* Корпоративне управління в Україні в сучасних умовах / За заг. ред. І. Роспутенка та Б. Лес- сера. — К.: К.І.С., 2004. — 306 с.
39. *Лысенков Ю.М., Коваль А.Ф., Соловьев В.В., Крисан А.В.* Подготовка и проведение общего собрания акционеров // Вісн. фондового ринку. — К., 1999. — 64 с.
40. *Миркин Я.М.* Ценные бумаги и фондовый рынок. — М.: Перспектива, 1995. — 534 с.
41. *Новая технология и организационные структуры / Под ред. Й. Пиннингса и А. Бьюитандама.* — М.: Экономика, 1990. — 269 с.

42. *Окунев О.* Деякі проблеми захисту прав акціонерів у процесі реорганізації // *Круглий стіл.* — 2003. — № 3 (6). — С. 26—30.
43. *Оскольський В.В.* До цивілізованого ринку цінних паперів. (Українська фондова біржа в контексті ринкових перетворень). — К.: УФБ, 1999. — 153 с.
44. *Петруня Ю.Є.* Акціонерні товариства в Україні: проблеми емітентів та інвесторів. — Д., 2000. — 100 с.
45. *Петруня Ю.Є.* Непрофесійні суб'єкти ринку акцій України. — К.: Т-во “Знання”, КОО, 1999. — 262 с.
46. *Пишпек С.* Теорії корпоративного управління та становлення корпоративного сектора // *Вісн. Київ. нац. ун-ту ім. Тараса Шевченка.* — Вип. 41. — К., 2000. — С. 12—14.
47. *Положення* про членство в Асоціації “Позабіржова фондова торговельна система” // *Укр. інвест. газета.* — 2000. — № 8. — 29 лютого.
48. *Правові аспекти приватизації в Україні: В 2 т./ За заг. ред. Ю.І. Єханурова.* — К.: Руська правда, 1996. — Т. 1. — 538 с.; Т. 2. — 448 с.
49. *Ру Д., Сульє Д.* Управління. — К.: Основи, 1995. — 448 с.
50. *Сергеев С.* Чи є закрите акціонерне товариство “закритим”? // *Круглий стіл.* — 2003. — № 3 (6). — С. 6—9.
51. *Суторміна В.М., Федосов В.М., Рязанова Н.С.* Фінанси зарубіжних корпорацій. — К.: Либідь, 1993. — 247 с.
52. *Уотермен Р.* Фактор обновления. (Как сохраняют конкурентоспособность лучшие компании). — М.: Прогресс, 1988. — 366 с.
53. *У пошуках кращого директора.* (Корпоративне управління в перехідній та ринковій економіках). — К.: Основи, 1996. — 189 с.
54. *Федоренко В.Г.* Інвестиційний менеджмент. — К.: МАУП, 1999. — 184 с.
55. *Функ Я.У., Михальченко В.А., Хвалеї В.В.* Акционерное общество: история и теория. — Минск, 1999. — 608 с.
56. *Харрингтон Дж.* Управление качеством в американских корпорациях. — М.: Экономика, 1990. — 272 с.

57. *Черванъов Д.М., Бондарчук І.В.* Економічна природа та формування механізму корпоративного управління в Україні // Вісн. Київ, ун-ту ім. Тараса Шевченка. — Економіка. — Вип. 39. — 1998. — С. 3—6.
58. *Энгель Л., Бойд Б.* Как покупать ценные бумаги. — М.: Бантам букс, 1992. — 291 с.